

Snuttefilm - för de allra minsta

Inte sällan handlar film för riktigt små barn om ett slag extra barnvakt. Hemma medan mamma eller pappa fixar maten, på förskolan medan personalen kanske är på kurs och man slår ihop avdelningar och parkerar några ungar framför tv:n och en film. Man löser med andra ord ett personalproblem. Och inget ont i det, men nog gör det att synen på film för små ses på som något i stället för något annat - oavsett vad - och inte som ett värde eller en upplevelse i sig själv.

TEXT: ANDREAS HOFFSTEN

Snuttefilm för de små är fem filmberättelser om vardera fem minuter i ett paket efter Anna-Clara Tidholms småbarnsbilderböcker *Alla får åka med*, *Hela natten* och *Apan fin*. Förutom dessa tillkommer *Simons anka* och *Nelly packar* som även är utgivna som bilderböcker (Alfabet förlag, 2008). Små äventyr för 2-4 åringar med musik och starka känslor och dramatik - men, till skillnad från alla Disneyproduktioner, på små barns nivå i ett behagligt och nästintill stilla tempo. Ett tempo som möjliggör interaktion. Mellan varje film dyker ett gäng figurer - just kallade "snuttar" - upp vilket är tänkt att fungera som ett slags andhämtningspaus inför den kommande filmen. Anna-Clara Tidholm har tillsammans med Gun Jacobson och animatören Malin Erkkonen skapat filmerna, musiken är komponerad av Jonas Jonasson från gruppen Bob Hund och filmens berättare är Anders Alnemark.

Projektet är ett initiativ från producenten Lisbeth Gabrielson och Karin Forsgren vid Film Gävleborg är en av medfinansierarna vid sidan av Svenska Filminstitutet. Filmen hade sin biopremiär i november förra året (distribution Folkets Bio) men har också visats på ett antal förskolor runt i kring i Gävleborgs län.

Kicki Anderman vid Mårdvägens förskola i Gävle berättar om hur de visat filmerna i mindre rum för i första hand två- och tre och ett halvtåringar. "Men även de lite äldre, som kanske sett Lejonkungen med ett äldre syskon, satt som små tända ljus." Och de ville se filmen om och om igen. Kicki Anderman berättar att det långsamma tempot, tydligheten i vad som händer gör att alla hänger med:

- Det blir ett naturligt medagerande. Någon kanske säger: Jag har också en badanka - och så tar alla barn med sig badankor dagen därpå. De egna tankarna hos barnen får plats och ges utrymme, egentligen på samma sätt som under en sagostund.

Kicki Anderman talar sen om vikten av att barn kan få möta berättelser från olika medier - det ger fler ingångar och dimensioner när vi samlar oss kring olika temaarbeten på förskolan.

Det finns ju en syn på film som något farligt till skillnad mot den acceptans som råder kring förskolans inarbetade verktyg såsom leken och högläsning av böcker. Så frågan blir; hur reagerade föräldrarna?



- Det finns alltid åsikter i stil med ett lite avvaktande "barn blir så matade med intryck idag", underförstått: ska det verkligen vara nödvändigt att de då ser ännu mer även på förskolan? Men det är ju ett uttryck för att föräldrarna har ett engagemang för vad vi låter barnen se. Efteråt har det dock för det mesta varit positiva tongångar, de har lätt kunnat förstå den "lekmotor" som filmerna fungerat som när barnen frågat efter badankor och liknande. Och att filmerna ändå är så lugnt sagobetonade.

Fredrik Lindstrand arbetade under hösten/våren 2007/08 som projektledare för Snuttefilm vid Film Gävleborg där han dokumenterade olika visningar av Snuttefilm för de små ute på olika förskolor. Fredrik har en tjänst som forskare vid Lärarhögskolan i Stockholm.

- Det finns väldigt lite film för småbarn och synen på film som



Fredrik Lindstrand



Kicki Anderman



något kommersiellt och till och med farligt är fortfarande den gängse. Därtill finns det fortfarande så många tabun kring filmen, berättar Fredrik Lindstrand och ansluter sig till Suzanne Ostens forskning och syn på barn som kompetenta aktörer, mer kompetenta än vi lite till mans tror. Att höja barnens status är egentligen lite av ett grundackord förutom att undersöka hur de små barnen tar emot och interagerar med en filmupplevelse.

Det finns heller ingen stor och bred forskning kring film för småbarn vilket naturligtvis lämnar fältet fritt för en uppsjö av lösa antaganden. Samtidigt ser även små barn en hel del film på tv och får i någon mån en vana vid att läsa av mediet.

Producenten Lisbet Gabriellsson söker ringa in problematiken i en intervju i Opsis Kalopsis nr 1/2007 där hon menar att det

stora problemet inte är att små barn ser film "utan att de ser så mycket på tv och att de vänjer sig vid att se sådant som både är skrämmande och som de absolut inte begriper". Det finns alltså ett stort behov av kunskap om vad som sker när barn ser på den typ av film som medvetet riktar sig till yngre barn utifrån deras intressen och förutsättningar.

Hur engagerar sig barn? Hur skapar de mening under tittandet? Hur fungerar den specifika filmen? Vad är viktigt i själva visningssituationen och hur skapar vi det? På vilket sätt kan filmen hjälpa dem att så att säga ta sig an världen? Stora frågor måhända men enligt Fredrik fullt relevanta. Och det är utifrån dessa frågeställningar han valt att se på barnens sätt att samspla med vad de sett i form av lekar, teckningar mm och inte enkom som passiva mottagare. Metoden har bestått i intervjuer med personal, föräldrar och barn men framförallt genom att på video spela in barnen under visningarna av filmerna *Hej då lilla Apa!* - som de även läst som bok (Apan fin från 1999) - samt *Simons anka*. Hur reagerar barnen på filmerna? Hur återkommer filmen i barnens samtal och lekar? Vilka kvaliteter existerar, vilka potentialer kan vi ana? Videoupptagningarna av barnen har efter visningen analyserats utifrån faktorer som språklig interaktion, gester, minspel, blickar, rörelser och kroppshållning. Tvååringarna och treåringarna filmades var för sig.

Vad kom man då fram till?

Naturligtvis är det stor skillnad på vad tvååringar och treåringar tar till sig och hur de uttrycker sig. Treåringarna är betydligt mer verbala, har större repertoar och även större krav på vad filmen skall bjuda på.

Boken har ju till sin karaktär en mer öppen struktur, man kan bläddra lite som man vill och var man vill. Filmen har en tidsaspekt, man kan inte röra sig som man vill men Snuttefilmen lämnar ändå utrymme för barnen att lägga sig i och kommentera. Pedagogens roll är förstas viktig. Barnen stämmer hela tiden av med pedagogen, "nu är det läskigt", "nu är det roligt".

- Tänk på det som om ni läste en bok för barnen, att det blir ett levande och naturligt möte, instruerade Fredrik pedagogerna, "det är viktigt att bekräfta att det är ok att säga någonting kring vad man ser, att det uppmuntras."

Det blev något Fredrik var tvungen att vara tydlig med och förmedla. Ramsor och sånger, badankor, allt är tillåtet att ge uttryck för.

Och filmen är - som det så fint heter - multimodal. Det vill säga den rymmer olika uttryck; musik, bild, färg, tempo, berättarröster mm. Berättarrösten är som en vuxen som läser för barnen. Musiken för in en dramatisk dimension.

- Förutom vad som sker i själva filmerna så spelar filmens status i sig en roll för småbarnen. Redan när man är liten har filmen en lyster, en lockelse. Det är någonting häftigt, något utöver det vanliga. Boken finns alltid där, och en sagostund är någonting mysigt. Filmen blir något nästan exklusivt, något som bryter av och får ett helt annat utrymme hos barnen. Det blir ett event, vi gör en liten biograf i ett rum, vi bäddar för ett större utrymme för filmerna i barnens lekar, det lämnar ett större avtryck. Också något pedagogerna lätt kan jobba vidare på.

Det handlar alltså om många grundläggande känslor, om att vara glad, rädd, ledsen. Känslor som barnen även söker och som ju är livsviktiga i deras människoblivande.

Kicki Anderman igen.

- Vi gjorde en mysig visning där vi alla satt uppkurpa i en soffa. Efteråt utspann sig samtal kring rätt och fel, om de olika figurerna i filmen. Filmen om Nelly, som tycker att

hennes föräldrar inte bryr sig om henne utan bara gullar med deras nyfödda bebis, berörde många barn. Igenkänningsfaktorerna var uppenbarligen stora och inlevelseförmågan förstås därefter.

En filmhandledning till *Snuttefilm - för de små* såväl som Fredrik Lindstrands rapport finns att ladda ner från Film Gävleborgs hemsida: www.lg.se/filmgavleborg och klicka sedan på *Snuttefilm* i vänsterspalten. Rapporten; *Snuttefilm i förskolan - en studie av tvååringars meningsskapande och engagemang* ingår också som ett kapitel i Margareta Rönnbergs (red.) bok *Blöjbarnsteve - Om hur barn under 3 år upplever TV och leker med*

fjärrkontroll, Filmförlaget Uppsala, 2008. En recension av boken finns att ladda ner på www.sfi.se/filmiskolan under Bokrecensioner i vänsterspalten. *Blöjbarnsteve* kan beställas från mrg@hig.se och kostar 120 kr (inkl. moms + frakt inom Sverige 200 kr).

Snuttefilm - för de små Innehåller episoderna: *Hej då lilla apa! Simons anka, Hela natten, Nelly packar samt Alla får åka med Manus* och regi: Anna-Clara Tidholm och Gun Jacobson Producent: Lisbet Gabrielson Berättare: Anders Alnemark Längd: 30 minuter. Distribution: Folkets Bio

